

MAKTAB O‘QUVCHILARIDA XALQARO BAHOLASH DASTUR TALABLARI ASOSIDA HAYOTIY KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Radjapov Ruslanbek Sarsenovich,

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
tayanch doktaranti*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18612433>

***Annotatsiya:** Maqolamizda maktab o‘quvchilarida xalqaro baholash dasturlarida haqida va hayotiy ko‘nikmalarini shakllantirish haqida so‘z boradi. Loyihalash usuli haqida so‘z boradi va uning usullari haqida so‘z boradi.*

***Kalit so‘zlar:** Pirls, Pisa, Hayotiy ko‘nikmalar, xalqaro baholash.*

Kirish. Hozirgi kunda o‘quvchilarning hayotiy ko‘nikmalarini shakllantirish va hayotiy ko‘nikmalarini baholash ularni rivojlantirish ta‘lim tizimidagi muhim ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Xususan xalqaro baholash tadqiqoti doirasida PIRLS tadqiqotlari tashkiliy jihatlari turli ta‘lim tizimlarida to‘rtinchi sinf o‘quvchilarining o‘qish sifati va tushunish darajasini baholashga qaratilgan.

Muhokama. To‘rtinchi sinf o‘quvchilarini ushbu o‘qishga tanlashning asosiy maqsadi ularning to‘rtinchi yil oxiriga qadar o‘qish malakasining yuqori darajasiga erishishlarini ta‘minlash, shu orqali ularning keyingi ta‘limda bilim olish qobiliyatini rivojlantirish va zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli moslashishiga ko‘maklashishdir. Mustaqil ish jarayoni orqali o‘quvchilarning adabiy-badiiy matnlarni tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirish ularning umumiy o‘rganishi, bilim olishi va intellektual rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. O‘quvchilarda PIRLS baholash dasturi talablari asosida hayotiy ko‘nikmalarni o‘qish faoliyati misolida shakllantirishda quyidagi jihatlarni hisobga olgan holda yondashish kerak:

yangi mavzuni tahlil qilishda tushunarli, keng qamrovli va o‘quvchilar tomonidan mustaqil ravishda qo‘llanilishi;

dars maqsadini shunchaki o‘quvchilarga bilim berish emas, balki darsda qo‘yilgan maqsad va vazifalarni samarali hal etish, shu orqali o‘quvchilarning hayotiy ko‘nikmalarini oshirish imkoniyati sifatida qaralishi kerak;

darslarda o‘quvchilarni mustaqil xulosalar chiqarishga undaydigan va yangi vaziyatlarda mantiqiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi topshiriqlar berishga asosiy e‘tibor qaratilishi, mavzuni tushunishni emas, balki tushunganini qo‘llay olishini o‘quvning asosiy natijasi sifatida qarash kerak;

Yangi ma'lumotlar bilan ishlash qobiliyati - ularni to'plash, tanishtirish, tahlil qilish va talqin qilish - hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishning muhim jihati sifatida qaralishi kerak. [1]

O'quvchilarga muayyan loyihalar yoki topshiriqlar berish, ularni mustaqil yoki jamoada bajarishga undash mexanizmi bo'lib, bu jarayonda o'quvchilarda rejalar tuzish, vaqtni boshqarish va muammolarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi. Intensiv o'qitishda loyihalash faoliyati o'quv jarayonini yanada samarali va interaktiv bo'lishiga yordam beradigan muhim metodlardir. Ular o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini kuchaytirish va o'rganilgan materialni amaliyotda qo'llash imkonini beradi.

Loyihalash – bu o'quvchilarga ma'lum bir maqsadga erishish uchun o'z g'oyalarini amalga oshirish imkonini beruvchi o'qitish usuli hisoblanadi. O'qish faoliyatida loyihalash faoliyatini rejalashtirish bir nechta bosqichlardan iborat bo'lib, har bir bosqichda o'quvchilarning faoliyatini muvofiq ravishda tashkil etish zarur. Ta'lim usullari - bu o'quvchilarga ma'lum ko'nikmalar yoki bilimlarni o'zlashtirish jarayonida yordam beradigan turli xil texnikalar.

Bu usullarni bir necha turlarga bo'lish mumkin, masalan: Amaliy ko'rgazmalar: O'qituvchilar o'z mahoratlarini namoyish qilish uchun amaliy mashg'ulotlar o'tkazadilar, bu esa o'quvchilarga real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi. Bu jarayon o'quvchilarga o'zlari o'rganayotgan nazariyalarni amaliyotda qanday qo'llash mumkinligini ko'rish imkonini beradi.

Munozaralar va dialoglar: O'qituvchilar o'quvchilarni munozaraga jalb qiladi, ularning fikrlarini tinglaydi va o'rtoqlashadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarda tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Savol-javob mashg'ulotlari: O'qituvchilar o'rganilayotgan material bilan bog'liq savollarni beradilar va muhokamalarga yordam beradilar. Bu jarayon davomida o'quvchilarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan tushunmovchiliklar haqida so'rash imkoniyati mavjud.

Maqsadli topshiriqlar: O'quvchilarga aniq maqsadlarga erishishga qaratilgan vazifalar beriladi. Bu jarayon o'quvchilarga olgan bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llashda yordam beradi. Guruhda ishlash: o'quvchilar guruhlarda hamkorlikda muammolarni yechish va fikr almashishadi. Bu ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Ta'lim usullari o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan yondashuvlarni yaratishga imkon beradi. Ular yo'l-yo'riq orqali amaliy bilim beradi va o'quvchilarga o'z tajribalaridan foydalanishga imkon beradi. [2]

Natija va tahlil: Natijada o'quvchilar mavzu bo'yicha tushunchalarini chuqurlashtiradi va kengaytiradi. O'quvchilar o'rtasidagi munosabatlar o'quv jarayonini yaxshilaydi, ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini va faolligini oshiradi. Loyihalash jarayonida bajarilgan topshiriqlar o'quvchilarga aniq vazifalarni bajarish orqali olgan bilimlarini amaliy sharoitlarda qo'llash imkoniyatini beradi. Loyihalash faoliyati jamoaviy qo'llanilsa, ular o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Loyiha ishi jarayonida bajariladigan topshiriqlar mazmuni quyidagi mazmunda bo'lishi mumkin: muammolarni hal qilish yoki yangi g'oyalar yaratishni talab qiladigan vazifalar, masalan, jamoa bo'lib tadqiqot olib borish yoki loyiha taqdimotlarini tayyorlash. Bundan tashqari, o'quvchilarni hayotiy vaziyatlarga asoslangan muammolarni hal qilishga yo'naltiruvchi topshiriqlardan foydalanish, ularning tanqidiy fikrlash va tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi.. Hamkorlikdagi topshiriqlar o'quvchilarga birgalikda ishlash imkonini beradi, shu orqali ularning jamoaviy ishlashi va muloqot qobiliyatini oshiradi. [3]

Xulosa. Ushbu maqolada o'quvchilarda xalqaro baholash dastur talablari asosida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish mexanizmlari chuqur tahlil qilindi. Zamonaviy o'qish faoliyatini tashkil etishga qo'yilgan talablar, o'qitish jarayoni davomida talablarga javob beradigan yuqori darajadagi pedagogik metodlardan foydalanishni taqozo etadi. Xalqaro baholash dasturlari talablari asosida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishning funksional modeli, o'quvchilarda kompleks yondashuvni qo'llash orqali bilim va ko'nikmalarni shakllantirishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Н.А.Антонова отдел официальный // Ярославские епархиальные ведомости : Выпуски за 1902 год. - Ярославль. - 1902, № 23, отдел официальный
2. Г.Ф.Ибрагимова Формирование учебно ползовательной компетенции у младших школьников во внеурочной деятельности общеинтеллектуального направления. Дисертация на соискание ученой степени кандидата педагогический наук. УФА 2018. Ст. 224
3. Толипов Ў.К., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг тадбикий асослари. – Т.: Фан, 2006. – 247 б.